

Josef Mach

/ 1883 - 1951 /

Básník, prozaik a překladatel; podobně jako ostatní příslušníci jeho básnické generace z počátku století usiloval vytvořit v protikladu k předcházející symbolistické a dekadentní poezii lyriku prostého výrazu, běžných, ba triviálních životních situací, podávaných s ironií a sarkasmem.

Josef Mach se narodil 5. 2. 1883 v Loučeni u Nymburka. Spolu s F. Gellnerem studoval na gymnáziu v Mladé Boleslavi, pak v Praze. Tam a v Innsbrucku navštěvoval filozofickou fakultu, ale univerzitu nedokončil. Byl jedním ze zakládajících členů spolku začínajících literátů Syrinx a též Haškovy Strany mírného pokroku. Od r. 1912 byl redaktorem krajanských listů, učitelem a úředníkem v Chicagu a New Yorku. Za první světové války se účastnil československého zahraničního odboje a od r. 1920 zastával funkci ředitele tiskové služby u našeho vyslanectví ve Washingtonu. V l. 1922–27 pracoval na velvyslanectví v Římě a od r. 1927 na ministerstvu zahraničních věcí v Praze. Po návratu do Prahy psal o svých zážitcích a zkušenostech v cizině (např. studie o italském fašismu), věnoval se překládání (H. Heine, B. Traven, E. A. Poe, O'Henry, R. Bradford aj.) a redigování různých sborníků (mj. sestavoval sborníčky humoru a vtipu). Zemřel 8. 11. 1951 v Praze.

Těžiště Machova díla spočívá v humoristické a satirické básnické a prozaické tvorbě. Lyriku tohoto zaměření shrnul zejména do sbírky *Robinson Krusoe* (1909), která je stylizována jako příkrý protiklad tzv. vysoké, těžko srozumitelné a rafinovaně složité poezie. Mach se úmyslně uchyluje k námětům ze všedního života, které byly tehdy pocítovány jako nepoetické a vulgární. Tato banalizace se projevuje nejen v tématu, ale v celé struktuře verše, založeného na principu opakování jednotlivých částí v různých významových vztazích, na konfrontaci vznešeného, poetického a všedního, periferního (například v rýmu: květu – toaletu, činy – lihoviny, výron – Byron, alej topolová – slečna doktorová aj.), na využití postupů šantánové písně ap. Machova poezie je nehledaná, výsměšná a sebeironická. Autor se s oblibou obrací k erotické tematice, paroduje a trivializuje ji, milostná dobrodružství interpretuje s cynismem a humornou nadsázkou. Komické stránky shledává nejen na tehdejší měšťanském životním stylu, ale i na anarchismu, k němuž se tehdy se svými přáteli hlásil („Chodil jsem na četné tajné schůze, kde řádila anarchie v plné hrůze“), vysmívá se víře i skepsi, vzpouře i konvenci, provokativně demonstruje svoji touhu po šosáckém klidu. Obdobný ráz má i jeho druhá sbírka předválečných veršů *Na obou polokoulích* (1918), vydaná již v USA v Chicagu. Příležitostný charakter řady básní jen posiloval autorovo směřování od hutného, pointovaného

verše, založeného na kontrastu a paradoxu, k obšírnému veršování fejetonového rázu, k němuž se Mach uchýlil v dalším poválečném období své tvorby (*Plavba do Ameriky 1912, 1930*).

Odlišný charakter má Machova vlastenecká poezie, kterou psal v době první světové války (*Americké verše z doby válečné, 1924*). Významnější než rétorické verše, opírající se často o novinářskou frázi, jsou básně satirické, kárající nešvary českého hnutí v Americe. Rozkolísanou hodnotu má také Machova próza fejetonistického zaměření, kterou vydával v době poválečné. Tam, kde v próze převládají groteskní a satirické prvky, představuje tato část Machova díla protějšek k nejvýznamnější sbírce Robinsona Krusoe (sbírka povídek *Tři mrtvoly ve sklepech a jiné prózy, 1919*).

Karel Hynek Mácha

/ 1810 - 1836 /

Nejvýznamnější představitel odbojné větve českého romantismu, autor lyrickoepické básnické povídky *Máj*. V básních, prózách i dramatických zlomcích vytvořil celý systém poetických představ a symbolů schopných vyjadřovat vnitřní zkušenost člověka nově se rodící epochy; je proto pokládán za zakladatele moderní české poezie.

Jako u většiny romantiků projevuje se i u Máchy stylová jednota života a díla. Žil ve skromných poměrech jako syn pražského krupaře (narozen 16. 11. 1810), jeho pracovním byla tmavá komůrka za otcovým krámem. Jako student filozofie a později práv se podílel na literární, kulturní (hrál ochotnický v Kajetánském divadle) i politické činnosti mládeže, která počátkem 30. let, povzbuzena i vlivem evropského revolučního hnutí, zejména polského, procházela hlubokými změnami v názorovém pojetí světa a v přístupu ke skutečnosti. Spojoval společenskou družnost a veselost se schopností vnitřního soustředění, promýšlení a básnického vyjádření vnímané a prožívané reality. Jeho zápisníky a deníky podávají svědectví o jeho pracovní metodě. Obsahují nejen výpisky z četby (odhalující Máchovy kontakty se světovou literaturou, a to nejen s literaturou německou, ale i s romantikou anglickou a polskou), záznamy životních situací, výjevů, přírodních dojmů, zejména z četných návštěv hradů, Krkonoš nebo z cesty do Itálie, ale také zápisy snů a náčrtů básní a próz. Záznamy zážitků a přírodních dojmů dostávají takovou slovní formulaci, že se stávají materiálem jednotlivých literárních děl, proměňují se plynule v zárodečné prvky poetického vidění světa. Rovněž jeho vztahy k jiným lidem, zejména milostný vztah k Lori Šomkové, jsou zaznamenávány s věcnou podrobností a zároveň prožívány v mučivých polohách, které jsou totožné s konfliktně poja-